

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „МОБИЛНИ ОРТОДОНТСКИ АПАРАТИ”
ОД АВТОРИТЕ АС. Д-Р АНА РАДЕСКА-ПАНОВСКА И ВОН. ПРОФ.
Д-Р СОФИЈА ЦАРЧЕВА-ШАЉА, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ,
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачка дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката со бр. 2002- 44/43, донесена на 237. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 6.2.2020 година, предложени сме за Рецензентска комисија во состав:

- д-р **Марија Зужелова** - редовен професор во пензија;
- д-р **Ивона Ковачевска** – редовен професор на Факултет за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев” во Штип,

за оценка и изготвување на извештај - рецензија на приложениот работен ракопис за скрипта со наслов „Мобилни ортодонтички апарати” од асистент д-р Ана Радеска-Пановска и професор д-р Софија Царчева-Шаља, наменет за студентите на прв циклус студии на студиската програма Дентална медицина на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот со наслов „Мобилни ортодонтички апарати” е предвиден како наставно помагало по предметот Ортопедија на заби и вилици 2, предмет на студиската програма Дентална медицина, со 2+2+1 неделен фонд на часови, 5 кредити и се слуша во осмиот семестар. Предложениот ракопис целосно се совпаѓа со наставната програма и теоретските наставни содржини кои се акредитирани за предметот Ортопедија на заби и вилици 2.

Податоци за обемот на ракописот: Предлог-ракописот „Мобилни ортодонтички апарати” е конципиран на 60 страници, категоризиран во дванаесет поглавја, со слики и графички прикази за подобро и поедноставно прифаќање на наставните содржини. Приложениот ракопис во целост одговара според обемот на наставната програма и ги задоволуваат критериумите според бројот на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Недостатокот на литература за наставните содржини по предметот Ортопедија на заби и вилици 2 се наметна како потреба, со цел обезбедување на адекватен стручен материјал за студентите по дентална медицина.

Краток опис на содржината: Во поглавјето *Вовед* авторите даваат осврт на еволуцијата на подвижните плочести апарати, важноста на соодветно поставената дијагноза и соодветно на тоа правилен избор на ортодонтички апарат. Авторите наведуваат дека во зависност од намената постојат повеќе видови на ортодонтички апарати и исто

така се осврнуваат на предностите и недостатоците на мобилните ортодонтски апарати наспроти фиксните ортодонтски апарати.

Второто поглавје се однесува на *Лабијален лак (активен елемент)* и во него авторите едноставно го презентираат лабијалниот лак како активен елемент на подвижните плочести апарати. Во ова поглавје авторите ја опишале важноста на лабијалниот лак и неговата конструкција. Изборот на лабијален лак, пишуваат авторите, делумно ќе зависи од процената на терапевтот за одредена малоклузија, а делумно од потребата за ретракција.

Во следното, **трето**, поглавје *Шраф* авторите ја опишуваат големата примена на шрафот која се должи на едноставната манипулација со истиот, леснотијата со која се вградува во акрилатната плоча и можноста за корекција на денталниот лак, како и на меѓусебниот сооднос на вилиците. Бидејќи постојат многу видови на шрафови, авторите во ова поглавје ги наведуваат само оние кои се користат најчесто, и тоа шрафови за корекција на обликот на денталниот лак, шрафови за поместување на еден или група заби и шрафови за корекција на меѓувилничниот однос.

Широката примена на пружините е опишана во истоименото **четврто** поглавје *Пружини*. Служат за поместување на забите кон мезијално, дистално, за деротација, протрузија и букално поместување, елаборираат авторите. За да овозможат максимална флексибилност потребно е да бидат што е можно подолги, но димензиите на оралната празнина ја детерминираат максималната должина на истите, пишуваат авторите. Покрај флексибилноста на пружините, авторите ја нагласуваат важноста и на нејзината стабилност, односно пружината треба да биде флексибилна во правец на дејствување на силата, но ригидна во сите останати правци.

Во **петтото** поглавје, *Ретенциони елементи*, авторите елаборираат за постериорна и антериорна ретенција, и соодветно на тоа ги опишуваат ретенционите елементи или кукици, во кои спаѓаат Адамс кукичката, стрелеста или полустрелеста кукичка, капкаста и др. Авторите ја нагласуваат важноста од соодветно изработена кукица, која не смее да ја спречува ерупцијата на забите наследници, од една страна, а од друга страна, кукичките можат да го нагласат растот и да влијаат врз поместувањето на забите.

Шестото поглавје, *Постериорна ретенција*, авторите го посветуваат подетално на Адамс кукичката, како ретенционен елемент. Нејзината широка примена се должи на предностите кои ги има, и тоа нејзиниот составен дел наречен мост, обезбедува место на кое пациентот со врвовите од палците може слободно да притисне за да го извади мобилниот апарат од устата. Понатаму, Адамс кукичката дава голем отпор на реципрочните сили, со тоа што целиот притисок се пренесува на надолжната оска на забот. Лесно се изработува и обликува според формата и големината на забот, пишуваат авторите.

Во **седмото** поглавје *Антериорна ретенција* авторите пишуваат за употребата на Адамс кукичката во фронтална регија, но како дупла кукичка и за капкастата кукичка, која исто така може да се употребува како предна и задна ретенција. И двете кукички можат да бидат изработени во лабораторија и фабрички, нагласуваат авторите.

Осмото поглавје *Акрилатна база* ја опишува акрилатната плоча (база) како најважен дел од мобилните ортодонтски апарати, во кој се вградени сите останати елементи. Авторите пишуваат за функциите што ги обезбедува акрилатната база, како што се нејзината важност во обезбедување на таканаречено тело на мобилниот апарат, во кое од своја страна се вградени пружини и кукички, со што ја пренесуваат силата што ја добива од активните елементи и дејствува во присуство на реактивни сили.

Во **деветтото** поглавје *Анкаража* авторите најпрвин го објаснуваат терминот анкаража, кој се користи да ја опише отпорноста на реактивните сили генерирани од активните компоненти од активната слободна плоча, а потоа опишуваат интраорална анкаража и екстраорална анкаража. Авторите ја нагласуваат важноста на безбедности аспекти, посебно во делот на екстраоралната анкаража и важноста на давање на соодветни инструкции на родителите, кога станува збор за малолетен пациент.

Десеттото поглавје од ракописот се однесува на *Ретенција*, каде што авторите ја презентираат и нагласуваат важноста на ретенционата фаза. Задачата на ретејнерот е постигнатите резултати или корекции на аномалиите, да ги задржи или подобри, со што ќе се минимизира можноста за рецидив. Ретенцијата, пишуваат авторите, се дели на краткорочна, стандардна и долгорочна ретенција. Краткорочната ретенција е во времетраење од 3 до 6 месеци и тоа само во текот на ноќта се носи ретејнерот. Кај стандардната ретенција носењето на ретејнерот во првите 6 месеци е цело време, а наредните 6 месеци само ноќе. Долгорочната ретенција, пишуваат авторите, најчесто е потребна кај ротации, затворање на диастема медиана и таму каде што постои сомнеж за стабилноста на редукцијата на оверџет. Возраста на пациентот исто така е еден од факторите за времетраењето на овој тип на ретенција, нагласуваат авторите.

Во *единаесеттото* поглавје *Лабораторија* се потенцира важноста на соработката помеѓу ординацијата и лабораторијата во текот на изработка на мобилни ортодонтски апарати. Посебно, авторите нагласуваат, за меѓусебната доверба кај терапевтот и забниот техничар и манипулацијата со земиот отпечаток од устата на пациентот до враќање на готов продукт во ординацијата.

Во *дванаесетто* поглавје со наслов *Инструкции и совети за користење на мобилните ортодонтски апарати* авторите се осврнуваат и ги посочуваат на лесен и едноставно разбирлив јазик советите и упатствата за ракувањето со мобилниот ортодонтски апарат наменети за пациентите.

Во последното поглавје *Литературни податоци* авторите ја посочуваат користената литература, извори и цитати, покрај клиничките сознанија и искуства, со кои обилува овој ракопис, кои авторите ги користеле при создавањето на истиот.

Голем впечаток во текстот и манускриптот оставаат сликите кои авторите асистент д-р Ана Радеска-Пановска и професор д-р Софија Царчева-Шаља ги поставиле во ракописот, со цел на едноставен и сликовит начин да им овозможат на студентите да ги совладаат теоретските содржини по предметот Ортопедија на заби и вилици 2 и понатаму практично ги имплементираат во клинички услови.

ЗАКЛУЧОК

Предложениот ракопис за скрипта „Мобилни ортодонтски апарати“ на систематичен, едноставен и пристапен начин ги елаборира теоретските наставни единици кои на студентите на дентална медицина ќе им овозможат лесно, концизно и едноставно совладување на теоретските содржини по предметот Ортопедија на заби и вилици 2. Содржините кои се опфатени во него ќе дадат голем придонес во текот на едукацијата и ќе обезбедат студентите да се здобијат со базични елементарни познавања за мобилните ортодонтски апарати и можностите за тераписки процедури со истите. Понатаму, со совладување на овие содржини, тие подготвено и вешто ќе ги имплементираат овие стручни сознанија во секојдневната клиничка стоматолошка пракса.

Согласно со нашиот презентираниот извештај, со задоволство му препорачуваме на **Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип да го прифати позитивно рецензирираниот ракопис со наслов „Мобилни ортодонтски апарати“ од асистент д-р Ана Радеска-Пановска и професор д-р Софија Царчева-Шаља како учебно помагало – скрипта.**

Рецензенти

Д-р Марија Зужелова, редовен професор, с.р.

Д-р Ивона Ковачевска, редовен професор, с.р.